

LAUSUNTO

(Viite: Oikeusministeriön 16.3.2012 päiväämä lausuntopyyntö.)

1 Muutoksenhaku välitustuomiosta

Arviomuistiossa on käsitelty tarvetta siirtää vähemmistöosakkeiden lunastusta koskevan välitustuomion muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen. Tällaisella muutoksella voidaan nähdä olevan arviomuistiosta ilmeneviä erilaisia puolia. Yleisesti mitään erityistä hovioikeuksien asiantuntemusta korostavaa käytäntöä ei ole havaittavissa, joka varsinaisesti edellyttäisi nyt arvioitavana olevaa muutosta. Myös asioiden keskittämistä ei liene saatavissa juttujen vähäinen kokonaismäärä huomioiden merkittäviä etuja. Kokonaisuutena kyseistä asiaa on pidettävä vähemmistöosakkeiden lunastussääntelynkin osalta suhteellisen vähämerkityksellisenä yksityiskohtana. Mikäli muutokseen katsotaan olevan aihetta, on syytä arvioida, olisiko se järkevintä toteuttaa muun osakeyhtiölain muutostarpeen yhteydessä, koska muutostarve ei ole akuutti

2 Uskotun miehen määrääminen

Arviomuistiossa on arvioitu tarvetta uusia lunastusmenettelyiden sääntelyä myös uskotun miehen määräämisen osalta. Asia sinänsä on suhteellisen vähäinen lunastusmenettelyyn liittyvä kysymys. Muutosehdotus pitää kuitenkin sisällään erilaisia kompleksisia oikeudellisia kysymyksiä, joista osaa on käsitelty oikeusministeriön arviomuistiossa. Tietyt kysymykset, joita on selostettu jäljempänä, olisivat saattaneet tarvita toisen tyyppistä tarkastelua.

2.1 Omaisuuden suojaan liittyvät kysymykset

Perustuslain 15 §:n 2 momentissa todetaan, että omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Tätä säännöstä on tulkittava suppeasti siten, ettei täyden korvauksen ehdottomuudesta tule tinkiä edes silloin, jos lunastusriidan intressi on vähäinen. Kun omaisuuden lunastusta voidaan pitää eräänä sellaisena poikkeuksena, jolla omaisuuden suoja on rajoitettu, tulee myös itse lunastusprosessia tarkastella sen suhteen, miten se täyttää omaisuuden suojan vaatimuksen.

Omaisuuden suojan on katsottu olevan varsin vähäisen esimerkiksi joissakin yhtiölainsäädännön muuttamista koskevissa tapauksissa. Voidaankin kysyä, tulisiko suhtautua kriittisesti sellaiseen kehitykseen, jossa omaisuuden suojalle annetaan erilaisissa yhtiöoikeudellisissa suhteissa aiempaa vähäisempi merkitys. Arviomuistiossa s. 14 on

29

todettu, että uskotun miehen puuttuminen saattaisi laskea käypää hintaa verrattuna siihen, että uskottu mies määrättäisiin. Huomioiden omaisuuden suojan ja vähemmistöosakkeiden lunastukseen liittyvän pakko-ottamisen luonteen vaikuttavat arviomuiston perustelut erittäin ongelmallisilta tai jopa mahdottomalta omaisuuden suojan näkökulmasta. Kun kysymys on omaisuuden pakko-ottamisesta, edellyttää omaisuuden suoja, että lunastettavien osakkeiden omistajalle turvataan kaikissa tilanteissa käypä hinta. Arviomuiston johtopäätösten osalta voitaneen päätellä, että vähemmistön asema ei tule turvatuksi ilman uskottua miestä. Arviomuistiossa tehty johtopäätös on tältä osin liian yksioikoinen, kun otetaan huomioon, että välimiehillä on yleinen velvollisuus määritellä käypä hinta.

Sinänsä ei voida sulkea pois sitä, etteikö uskotun miehen kustannukset voi nousta joissakin yksittäistapauksissa lunastusriidan kokonaisintressiin nähden huomattavan korkeiksi. Näitä kuluja saatetaan käyttää vähemmistöosakkeenomistajan taholta jopa keinona kiristää lunastajalta esimerkiksi sopimusteitse korkeampi lunastushinta. Tämä ei kuitenkaan muodosta automaattisesti sellaista perustetta, jolla omaisuuden suojaan voitaisiin hyväksyä heikennyksiä. Näin ollen mahdollinen lainmuutos tulee toteuttaa siten, ettei vähemmistöosakkeenomistajien omaisuudensuoja heikkene.

Arviomuistiossa s. 14 on lisäksi todettu, että *”Jos osakkeenomistajan oma tai hänen edustajansa asiantuntemus on heikompi kuin uskotulla miehellä, osakkeenomistaja saattaa siten saada lunastajan kustannuksella taloudellisen edun siitä, että jättäytyy lunastusmenettelyssä passiiviseksi, mikä ei liene ollut OYL:n säännöksen tarkoituksena.”* Arviomuiston kohta herättää kysymyksiä. Arviomuiston mainitusta kohdasta poiketen tulee katsoa, että osakeyhtiölain lunastussääntelyn nimenomaisena tarkoituksena on turvata käypä hinta riippumatta siitä, onko vähemmistöosakkeenomistaja aktiivinen vai passiivinen.

Lisäksi kun arvioitavana ovat yhtäältä lunastajan intressit ja toisaalta vähemmistön suojantarve, voidaan katsoa, että lunastusvelvollisen tulee varautua omistusosuutensa huomioiden kaikkiin niihin kustannuksiin, joita vähemmistöosakkeiden lunastusmenettelystä aiheutuvat.

Mikäli asiaa jatkovalmistellaan sen pohjalta, ettei uskotun miehen määrääminen ole pakollista, tulisi varmistaa käyvän hinnan määräytymisen riittävät takeet vähemmistöosakkeenomistajien kannalta. Uskotusta miehestä luopuminen edellyttää käytännössä sitä, että vähemmistön aseman riittävä huolehtiminen hoidetaan välimiesten toimesta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että välimiesten velvollisuutta huolehtia vähemmistön intressistä korostetaan. Toisin sanoen, jos muutosehdotusta ryhdytään viemään eteenpäin, tulee muutoksen esitoissa korostaa välimiesten velvollisuutta uskotun miehen puuttuessa huolehtia vähemmistöosakkeenomistajien intressistä.

2.2 Käytännöllisempiä näkökohtia ja niiden ratkaiseminen

Kun välimiesten roolia ja tehtäviä joudutaan korostamaan silloin, kun uskottua miestä ei ole, lisää se lähtökohtaisesti välimiesten tehtäviä ja näille tulevia kuluja. Välimiesten on

tällöin varmistuttava nykyistä prosessia enemmän aktiivisella ja itsenäisellä tiedonhankinnalla siitä, mikä osakkeen käypä arvo on, koska uskottu mies ei toimita oikeudelle vähemmistöosakkeenomistajien intressiä asiassa puoltavaa aineistoa. Näin ollen uskotun miehen määräämättä jättämisestä syntyvä kulusäästö voi jäädä näennäiseksi. Lisäksi välimiesten objektiivisuus asiaan saattaa heikentyä, kun heidän tarve toimia prosessissa aktiivisesti vähemmistön eduksi lisääntyy verrattuna siihen, että vähemmistön etua ajava ammattitaitoinen uskottu mies olisi määrätty.

Arviomuistiossa on kiinnitetty huomiota uskotun miehen määräämättä jättämisestä seuraavaan valituskieltoproblematiikkaan, jota sitäkään ei voi pitää ongelmattomana.

Lain muuttamista voidaan pitää mahdollisena. Ennen muutoksen toteuttamista tulisi selvittää edellä mainitut ongelmakohdat ja muutoksesta tämän arvion jälkeen kokonaisuutena saatavat hyödyt. Kokonaisuutena uskotun miehen määräämisen pakottavuudesta luopuminen ei ole niin yksinkertaista kuin arviomuistion argumentaatiosta voisi päätellä. Myös kustannussäästöt voisivat olla välimiesten muuttunut rooli huomioiden vähäisiä. Asian jatkovalmistelussa onkin syytä arvioida, onko kyseessä sen kaltainen välitön muutostarve, joka edellyttää sääntelyn muuttamista. Tässä yhteydessä olisi hyvä selvittää, paljonko määrältään uskotun miehen määräämisen poistamisella voitaisiin pienentää lunastuksen kuluja huomioiden välimiesten lisääntynyt työtaakka.

3 Osakeyhtiölain uudistamisesta

Kokonaisuutena oikeusministeriön tarkastelemat osakeyhtiölain muutostarpeet nostavat esiin kysymyksen tarkastella osakeyhtiölain uudistamista näitä yksittäiskysymyksiä laajemmin. Kun osakeyhtiölakia ollaan avaamassa, olisi hyvä selvittää millaisia muita muutostarpeita osakeyhtiölakiin olisi olemassa. Voitaisiinkin pitää kannatettavana, että oikeusministeriö pyrkisi järjestämään vielä tämän vuoden aikana kuulemistilaisuuden ja sitä seuraavan lausuntokierroksen osakeyhtiölain muutostarpeista. Tämän pohjalta voisi tarkastella, millaisia uudistustarpeita eri intressitahot kokevat osakeyhtiölaissa olevan ja arvioida osakeyhtiölain muuttamistarvetta laajemmin.

Näin toteutettava osakeyhtiölain uudistaminen voisi olla myös lainvalmistelun yleisten tavoitteiden kannalta mielekästä ja esimerkiksi nyt ehdotettavat vähemmistöosakkeiden lunastusta koskevat muutostarpeet voitaisiin arvioida siinä yhteydessä.

Turussa 27.4.2012

Veikko Vahtera,

OTT, kauppaoikeus